

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי י"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף קלד

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

"ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט)

מסופר על אחד מגדולי ראשי הישיבות בדור הקודם, שרצה להמחיש לתלמידיו את העוצמה של גדלות התורה ורובדיה העמוקים בכל אתר ואתר. כאשר הגיעו לגמרא לפינוי שאמרו דבר גדול ודבר קטן, דבר קטן הכוונה הוויית אביי ורבא, כל הגמרא! כל התלמוד! הכל בכל מכל - איך מוגדר בפי חז"ל "דבר קטן"!!!!
כאשר קרא את הגמ' בשיעור, אמר לתלמידיו - יש כאן טעות דפוס!!!! תביאו גמרא אחרת ונבדוק... וכך הביאו עוד גמרא ועוד גמרא... וכמובן אמרו חז"ל הוויית אביי ורבא, זה דבר קטן. מכאן למדנו מה התביעה, מה הגודל מה העומק של התורה וכו'. אולם דבר זה ענק מצד אחד, אולם מאידך אינו מביא ליאוש. שהרי חז"ל במדרש (המדרש מופיע בב' צורות בויקרא רבה יט, ב. וכן נמצא בדברים ה, ג), הביאו משל בעניין ההתייחסות של החכם והטיפש לגבי תלמוד תורה, והיאוש מגודל התורה ורחבה. וכך, ככר בשמי קורה, יש ככר לחם הנמצא במקום גבוה בלא סולם וכו', עמדו באותו חדר של אנשים, האחד חכם והשני טיפש. הטיפש מה אומר? איך יתכן להגיע לאותו ככר. ונשאר רעב. החכם מה אומר, הרי משהו הגיע לשם והניח את הככר שם בהכרח שיש פתרון לא להישאר רעב, מצא שני קיסמים והצליח לתפוס את הככר והורידו.

עוד הביאו משל לגבעה של חול, שאמר המלך לחכם ולטיפש, נא להעביר את הערמה של החול ממקום א' למקום ב'. הטיפש מתיישב מיד ויחנן להעביר ערמה של חול. הרי זה דלי ועוד אחד. ולא מתחיל בכלל. החכם מה אומר, היום אני יעביר דלי אחד, מחר 2 דליי חול, לאחר שהתרגל למלאכה הרי אוכל להעביר כפול וכו', וכך מעביר את כל החולץ.

כלפי מה הדברים אמורים, בחלק התורה יש את העומק ואת הרוחב, התורה ארוכה היא מארץ מידה, ורחבה מיני ים. יש אורך ויש רוחב. שנת השכל ויש ריבוי. איך מצליחים להעמיק כ"כ הרבה בתורה היכן הוסף, איך מצליחים לדעת כל כך הרבה? התורה יש בה כל כך הרבה פרטים. מה עושים.

בדיוק ע"ז הביא המדרש את שני המשלים. הככר שמונה בשמי קורה, החכם לא הצליח מחמת שעבד קשה והתאמץ, הוא בסה"כ דרש מעצמו לא להתיישב מיד ולהפעיל את המח. ובאותו רגע נדלק האור במוחו והצליח להשכיל ולהבין. הטיפש נשאר רעב כי לא היה לו כח להפעיל את מחשבתו. זה אמרו חז"ל, בעומק התורה דרוש רצון להפעיל את המח, הארה השמיימית להבין כבר תבא, רק מעט להשקיע ברצון לחשוב, לנסות לחצא את האמת. לראות שבת הניחו את הככר בשמי הקורה, יש אפשרות אף להוריד, אם גזרה חכמתו יתברך שנגמול בדברי תורה, אנו יכולים ומסוגלים.

אבל יבא האומר בסדר, הצלחתי להבין משהו, א-ב-ל - - כל כך הרבה פרטים איך ניתן לזכור איך ניתן ללמוד ולהקיף מספר פרטים כה רב? האם לא חבל על הזמן, שביטל מה להתחיל??? הביא המדרש משל על החכם שהעביר את גבעת החול, היום קצת מחר קצת וכחם ההתרגלות צובר לעצמו עוד ועוד.

ואמרו חז"ל מידת הקב"ה אינה כמידת בני אדם, מידת בני אדם כלי ריק מחזיק כלי מלא אינו מחזיק, ואילו מידת הקב"ה כלי ריק אינו מחזיק כלי מלא אינו מחזיק. היינו, בטבע שבעולם אם יש לאדם כלי, והכלי כבר מלא עד אפס מקום, אין לו בו צורך יותר כיון שלא יוכל לשמור בו את חפציו ולא יוכל להעמיס עליו עוד. ולכן דווקא כלי ריק יבא לידי שימוש וכלי מלא לא. אולם מידת הקב"ה כלי מלא מחזיק, היינו כלי שיש בו עמל התורה הוא כבר מלא וגדוש בהבנת התורה וידיעת התורה, ממלא בו הקב"ה עוד ועוד. אולם אם הכלי ריק אין בו חכמה, אף לא תדבק בו החכמה.

מכאן למדנו, שאמנם התורה ארוכה ורחבה הן בעומק הן ברוחב הידע, אולם כאשר ישתדל האדם לעמול ולהוסיף יום אל יום עוד הלכה עוד ידיעה עוד דף גמרא, קובץ על יד ירבה.

החפץ חיים בספרו שם עולם ("ח"א פרק יב), לאחר שצטט מדברי הגמ' שלנו, שהיו להלל שמונים תלמידים ואמרו על הקטן שבהם רבי יוחנן בן זכאי שלא הניח וכו', אמר הח"ח, כשנתבונן ממנו על רבו הלל הזקן איך היתה ידיעתו בתורה, בודאי היה נורא מאד כיון שתלמידו הקטן שבשמונים היה כך.

ולא נחשוב שבהלל נשתימה ידיעת התורה, כי גם לו היה רב והוא בודאי היה גדול ממנו, וכידוע שיהא קבל התורה משמיעה ואבטליון רבותיו, ורבותיו הם קטנים גדל הקודמים להם לדין כוונת הגדולה, והקודמים להם נגד חני זכריה מלאכי שהיו נביאים, וידוע דמלאכי זה עזרא שהיה תלמידו של ברוך בן נריה, ובודאי רבו ברוך בן נריה גדול ממנו, וברוך בן נריה קטן נגד רבו ירמיה הנביא, וירמיה נגד הנביאים הקודמים לו, ונדגל בחשבונות הדורות הרבה זורות באמצע (עיין ברמב"ם בהקדמות) על שנגיע ליונה באמיתיה הנביא, ויונה קטן נגד אלישע רבו, ואלישע קטן נגד אליה הנביא רבו, ואליה נגד אחיה השילוני רבו, ואחיה נגד דוד המלך ע"ה רבו (ק' אותה ברמב"ם שהיה רבו). ולפי זה שאנו חושבים לו כך זורות למעלה למעלה עד שאנו מגיעין לרבו דרבו של אליה הנביא והוא דוד המלך ע"ה, אם כן בודאי הוא השיג התורה הרבה מאד ומאד, ואפילו הכי אמר

בעצמו גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, וכאומר שעניי גם כן סתומים להבין את דברי התורה כראוי.
ועיי"ש בהמשך דבריו של מרנא החפץ חיים, אולם הנוגע לענינו דוד המלך ז"ע אף הוא מתפלל שהקב"ה יפתח את עיניו באור התורה. (עי' במהר"ל חידושי אגדות בתחילת פרק אלו מומין בכריות). שמעתי מהגאון רבי ישראל מאיר ויס שליט"א (ראש ישיבת נחלת הלויים - חיפה) הרבה בחז"ל מצאנו את הקשר האדוק בין תפילה לתורה, עד שאמרו שהא בלא הא לא מסתייעא מילתא, וביאר שאין הכוונה כפי פשוטו של מקרא שצריך גם תורה וגם תפילה, זה נכון, אולם לא מספיק. אלא ביאר, שתורה בלא תפילה חסר בעצמותה של התורה, שהרי באמת מי יכול להשיג את כל התורה כפי הנזכר לעיל, רק הקב"ה עוזרו ע"י תפילה. ואם לא מתפלל ע"ז בודאי גם מה שלומד אין בו אמיתות ידיעת התורה. וכן להפך וזו"ה ונפלא.

נושא: העברת ירושה. תלמידי הלל. נאמנות האב והאח

אדם שבניו התנהו שלא כשורה כתב את נכסיו לרבי יוחנן בן עוזיאל. **רבי יוחנן מר** שלישי, **הקדיש** שלישי **ונתן** לבניו של אותו אדם שלישי. **בא שמאי** לדון עמו, שלא יכול להשיב לבניו של אותו אדם כיון שכל רצונו של הנותן שלא יגיעו הנכסים לבניו. **אמר רבי יוחנן לשמאי**, אם תוכל להשיב לי מה שמכרתי ללקוחות, ומה שהקדשתי יהיה מוכח שאיני יכול לתת להם, והיות ונתתי משלי לא עברתי על רצונו של הנותן. **וביארה הגמ'** שמאי חשב לדון כמעשה **בבית חורון**, אדם שהיה אביו מודר ממנו הנאה, ורצה שאביו יבא לחתונה בנו, נתן במתנה לחברו את הסעודה והחצר שבה תיערך החתונה. **אמר המקביל** אם זה שלי הרי הם מוקדשים לשמים. **אמר הנותן** לא נתיח לך אם גיייתי יודע שתקדישים לשמים. **אמר המקביל** כל מה שנתת את המתנה כדי שיהיה תלוי עוון נדרים בי. **ובאמת** אמרו חכמים כל מתנה שאם הקדישה לא חל ההקדש, אינה מתנה **שמאי חשב** שמטרתו של האב היתה ע"מ שלא יתן לבנו וא"כ לא יכל רבי יוחנן להחזיר לבנים כיון שעבר על דעת הנותן. **ורבי יוחנן** שנתן בסתמא לכל אשר יחפוץ.

למדנו בברייתא, שמונים תלמידים היו להלל הזקן, **30 מתוכם** ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבינו. **30 מהם** ראויים שתעמוד התמה עבורם כמו ליהושע בן נון. 20 תלמידים בנינויים. **הגדול שבכולם** רבי יוחנן בן עוזיאל, קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי. **ואמרו על רבן יוחנן בן זכאי** שלמד את כל התורה כולה ולא הניח מקרא, משה, מנחה, הלכות, אגדות, דקדוקי תורה, דקדוקי סופרים, קלין וחמורין, גזרות שוות, תקופות, גמטריאות, משלות כובסים, משלות שועלים, שיחת שדים, שיחת דקלים, שיחת מלאכי השרת, דבר גדול ודבר קטן. **מבארת הגמ'** "דבר גדול", מעשה מרכבה. ו"דבר קטן" היות אביי ורבא, היינו התלמוד. אותם תלמידים שהגיעו לגבהות רוחנית והתקיים בהם "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא". **ואומרת הגמ'** מאחר שהקטן שבכולם היה במעלה רוחנית גבוה מאד, א"כ גדול שבכולם על אחת כמה וכמה. **ואמרו על רבי יוחנן בן עוזיאל** בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף.

אדם שאמר "זה בני" אמר "זה אחי", **המודה** שה"ספק" אחיו, יתחלק עמו בירושת אביהם, ולשאר האחים יש טענת המוציא מחברו עליו הראיה. **ואם הספק מת**, חוזרים הנכסים לאותו שנתן לו, ולא לשאר האחים. אם האח הספק קיבל נכסים ממקום אחר, **כולם** מתחלקים שהרי אומרים למי שהודה לדברך אתה צריך לתת לנו, כיון שהוא אח של כולנו.

ביאר רב יהודה בשם שמואל "זה בני" נאמן לגבי ירושה ולפטור את האשה מיבום, שהרי לדין שיש בנים אין אשתו חייבת ביבום ומותרת לשוק בלא חליצה. **אומרת הגמ'** שאין חידוש בנושא של ירושה שהרי היה יכול לתת לו את נכסיו במתנה א"כ בודאי שנתאמן לומר שיקבל. והנושא של פטור מיבום, גם נלמד במשנה במסכת קידושין, שאם אמר בשעת מיתה יש לי בנים נאמן, ואם אמר שיש לו אחים אינו נאמן לחייב את אשת ביבום. **ומבארת הגמ'** במשנה בקידושין מדובר שלא היה מוחזק שהיה לו אח, כדי לחייבה ביבום ולכך נאמן לומר יש לי בנים לפטור אותה מיבום. **ובמשנה שלנו** חידשו למרות שיש לו אחים, נאמן לומר שיש לו בנים לפטור מיבום. **אמר רב יוסף בשם רב יהודה בשם שמואל**, בעל שאמר זה בני נאמן לפטור את האשה מיבום משום שבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן. **והתפלא רב יוסף**, האם תלו את הדין האמור במשנה בדין אחר. **אלא ביאר**, שאמר שמואל שאמור זה בני נאמן, נאמן שבידו לגרשה. **ומכאן למד רב יוסף** שאף בעל שאמר גרשתי את אשתי עבר, נאמן משום שבידו עתה לגרשה.

לדעת רב יצחק בר יוסף בשם רי"ח בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן, כיון שאם היה מירש היה קול. **אמר רב ששת** א"כ נדחו דבריו של רב יוסף שנאמן על העבר במינו שיכול לגרשה עתה. **אולם היות והביאו שאמר רבי חייא בר אבין בשם רי"ח**, שבעל שאמר גרשתי נאמן, יש לחלק בין נאמנות למפרע שאינו נאמן להחזיקה גרשה למפרע, אולם נאמן מכאן ולהבא.

הסתפקו אם אמר בעל למפרע, האם אומרים פליגין דיבורא ומאמינים לו לכה"פ על להבא. **רב מארי ורב זביד נחלקו**, למ"ד מחלקים את דיבורו. למ"ד אין מחלקים את דיבורו. **שואלת הגמ'**, הרי רבא אמר, אם אמר אדם איש פלוני בא על אשתי, הוא ועד אחר מצטרפים לחייב מיתה את הבעל, **ופליגי** להגיע לפליגין דיבורא שהרי הבעל לא נאמן להיעד על אשתי, **א"כ עושים פליגין** ומחייבים מיתה את הבעל ולא את האשה. **מבארת הגמ'** שיש לחלק בעדות על ב' גופים שעושים פליגין, **לבין הנידון לפליגין שמעיד על האשה** שגרשה למפרע ו/או להבא זה בגוף אחד, שנחלקו אם עושים פליגין או לא.